

РОЗДІЛ 3

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 342.34

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5399.2019.2.08>

DUE PROCESS OF LAW: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГОЛОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

DUE PROCESS OF LAW: ACTUAL PROBLEMS OF BRINGING THE CHAIRMAN OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE TO DISCIPLINARY RESPONSIBILITY

Байрачна Л.К.,

кандидат філософських наук,

доцент кафедри конституційного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Федоровська М.А.,

студентка II курсу міжнародно-правового факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Робота присвячена розгляду підстав, сутності та особливостей процедури притягнення Голови Конституційного Суду України до дисциплінарної відповідальності. Метою дослідження є здійснення критичного огляду підстав і процедури притягнення Голови Конституційного Суду України до дисциплінарної відповідальності, а також визначення недоліків законодавства у цій сфері. Доведено, що Голова Конституційного Суду України є особливим суб'єктом відповідальності і дисциплінарне провадження може бути ініційоване, якщо доведені випадки грубої та невивачної непрофесійної поведінки, які завдають шкоди репутації всього суддівського корпусу. Стверджується, що дисциплінарна відповідальність не має поширюватися на зміст рішень або вироків, у тому числі у разі розбіжності юридичних тлумачень між судами, а також на випадки судових помилок або критики судової системи. Визначено сутність і значення управлінської діяльності Голови Конституційного Суду України. Проаналізовано процедуру обрання та призначення судді, який посідає адміністративну посаду в Конституційному Суді України. Констатується відсутність чіткості й однозначності нормативного регулювання підстав і процедури притягнення до дисциплінарної відповідальності Голови Конституційного Суду України. Виявлено прогалини та колізії у законодавстві, яке регулює питання притягнення до відповідальності Голови Конституційного Суду України. Вивчено практику Європейського Суду з прав людини та міжнародні стандарти в сфері судочинства, загальні основоположні принципи, які регулюють дисциплінарне провадження щодо суддів. Відзначено, що права судді, щодо якого здійснюється дисциплінарне провадження, гарантовані Конвенцією, роз-

винені у практиці Європейського суду з прав людини або містяться у міжнародних документах. Наголошується, що нагальним є вдосконалення механізму, спрямованого на конкретизацію процедурних аспектів притягнення до дисциплінарної відповідальності Голови Конституційного Суду.

Ключові слова: Конституційний Суд України, конституційна юрисдикція, суддя, Голова Конституційного Суду України, дисциплінарна відповідальність, належна правова процедура, міжнародні стандарти в сфері судочинства.

Постановка проблеми. Конституція України, проголосивши Україну демократичною, соціальною, правовою державою (стаття 1), заклала передумови для побудови держави, головним призначенням якої є максимально повне забезпечення принципу верховенства права та принципу незалежності суддів та судів. З метою забезпечення впровадження цих принципів у життя та вдосконалення конституційно-правових підвалин судоустрою у 2015–2016 рр. було проведено низку реформ та змін, що створили принципово нові стандарти незалежності суддів конституційної юрисдикції, а саме остаточно було визначено, що лише самі конституційні судді вирішують питання власної дисциплінарної відповідальності, включно зі звільненням з посади. Але, незважаючи на стрімке реформування судоустрою та судочинства, є низка проблем, що стосуються інституту відповідальності суддів Конституційного Суду України.

Постанова Конституційного Суду України від 14 травня 2019 р. щодо звільнення з посади судді Конституційного Суду Шевчука Станіслава Володимировича стала наріжним каменем висвітлення проблеми притягнення до відповідальності Голови Конституційного Суду.

Аналіз останніх наукових досліджень за проблематикою. Хоча порушене питання науковцями висвітлено доволі широко, зокрема важливими теоретичними підвалинами послужили праці таких учених, як О.М. Овчаренко «Юридична відповідальність судді:

теоретико-прикладне дослідження», С.В. Подкопаєв «Дисциплінарна відповідальність суддів: сутність, механізм реалізації», О.Ю. Дудченко «Питання щодо звільнення суддів з адміністративних посад», питання правового статусу судді цього Суду, особливо його відповідальності, не отримало належного механізму функціонування в законодавстві, що регламентує правовий статус Конституційного Суду України.

Таким чином, **мета дослідження** – здійснити критичний огляд підстави і процедури притягнення Голови Конституційного Суду України до дисциплінарної відповідальності, а також визначити недоліки законодавства у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Голова Конституційного Суду України є особливим суб'єктом відповідальності. Відповідно до п. 69 Рекомендації СМ/Рес (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки «дисциплінарне провадження може бути ініційоване, якщо суддя не виконав свої обов'язки ефективно та належним чином» [1]. Це означає, що дисциплінарні провадження проти суддів мають стосуватися випадків грубої та невибачної непрофесійної поведінки, які завдають шкоди репутації всього суддівського корпусу. Дисциплінарна відповідальність не має поширюватися на зміст рішень або вироків, у тому числі у разі розбіжності юридичних тлумачень між судами, а також на випадки судових помилок або критики судової системи.

Права судді, щодо якого здійснюється дисциплінарне провадження, гарантовані Конвенцією, розвинені у практиці Європейського суду з прав людини або містяться у міжнародних документах. Так, відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом [2]. На цю особливу процесуальну гарантію в дисциплінарному провадженні Європейський суд з прав людини наголошував неодноразово (див., наприклад, справу *Narabin v. Slovakia*). Щодо суддів цей принцип був розвинений у п. 69 Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, де безпосередньо йдеться про те, що дисциплінарне провадження мусить проводити незалежний орган влади або суд «...із наданням гарантій справедливого судового розгляду і права на оскарження рішення та покарання» [1]. З цього випливає, що компетентність, незалежність і неупередженість судових органів особливо важливі для захисту прав людини з огляду те, що реалізація всіх інших прав зрештою залежить від належного здійснення судочинства та виконання судами їхньої ролі в підтримці конституціоналізму і верховенства закону.

Суддя, справа якого розглядається, мусить мати право на представництво (п. 5.1. Європейської хартії про Закон «Про статус суддів») [3]. Дисциплінарне провадження стосовно судді має регулюватися такими процедурами, які гарантують повне право на захист. Обвинувачений суддя мусить мати право на адвоката. Якщо суддя не в змозі виступити на свій захист, оскільки його місцеперебування невідоме, він є психічно хворим, є фізично недієздатним або має іншу хворобу, має призначатися захисник.

Згідно з п. 29 Монреальської універсальної декларації про незалежність правосуддя Суддя має право на відповідь [4]. З цього випливає, що під час розгляду дисциплінарної справи має гарантуватися справедливе ставлення до судді та можливість висловитися повною мірою. Обвинувачений суддя має право надавати пояснення на свій захист та право на засоби захисту стосовно фактів, у яких він обвинувачується. На свій захист суддя може викликати свідків, надати документи або вимагати інших заходів або дій.

Так, у п. 44 рішення *Olujic v. Croatia* Європейський суд з прав людини констатував, що ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує право на справедливий суд, у частині захисту прав і обов'язків цивільного характеру застосовується до оскарження дисциплінарної процедури проти заявника, який обіймав посаду Голови Верховного суду Республіки Хорватія. У контексті поданої скарги Суд оцінював безсторонність деяких членів Національної Суддівської Ради, які здійснювали дисциплінарне провадження, дотримання права заявника на публічність слухання та гарантій рівності сторін, допустимість тривалості дисциплінарного провадження. Суд звернув увагу, що стосовно дисциплінарної процедури проти судді рівність сторін означає, що судді, який перебуває під загрозою втрати посади, має бути надано *належну можливість представництва у справі*, включаючи надання власних доказів, *за умов, що не є суттєво несприятливими порівняно з органами, які здійснюють провадження щодо судді* (п. 78 рішення). У пункті 82 згаданого рішення Суд зазначив, що національні органи, зокрема в частині визначення прийнятності доказів, зобов'язані обґрунтовувати свої дії, наводячи мотиви прийнятих рішень. Щодо розумності строків дисциплінарного провадження, то Суд здійснює

їх оцінку у світлі обставин конкретної справи, зокрема враховуючи її складність, поведінку заявника й уповноважених органів, важливість того, що заявник може втратити в результаті розгляду справи (п. 88 рішення) [5].

Уся дисциплінарна процедура має бути повністю прозорою. Слухання з дисциплінарних питань мають бути відкритими, якщо лише суддя, щодо якого ведеться така процедура, не зажадає закритого слухання. За винятком слухань у законодавчому органі, слухання з дисциплінарних питань та питань усунення суддів з посади здійснюються в закритому режимі, втім, суддя може вимагати публічного слухання таких справ. Рішення у таких справах мають бути опубліковані незалежно від того, чи слухання проходили за зачиненими дверима, чи були публічними.

Шкала санкцій має відповідати принципу пропорційності, оскільки необхідно враховувати справедливе співвідношення між характером порушення та застосовуваної санкції.

Важливою гарантією об'єктивного та справедливого розгляду і вирішення дисциплінарної справи щодо судді є *можливість оскарження прийнятого у справі рішення*. Так, у п. 20 Основних принципів незалежності судових органів (схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї ООН 40/32 від 29 листопада та 13 грудня 1985 року) наголошується, що рішення про дисциплінарне покарання, усунення від посади чи звільнення мають бути предметом незалежної перевірки. Своєю чергою рішення спеціального повноважного органу, що накладає санкції та вживає дисциплінарних заходів, мають контролюватися судовим органом найвищої судової інстанції [6].

Таким чином, загальні основоположні принципи, які регулюють дисциплінарне провадження щодо суддів: принцип рівності, принцип законності, принцип презумпції невинуватості,

принцип належної правової процедури, принцип пропорційності, принцип незалежності та неупередженості, принцип публічності, принцип “in dubio pro reo” (сумніви тлумачаться на користь обвинуваченого), принцип транспарентності.

Голови судів відіграють ключову роль у представництві відповідних судів. Згідно з інформацією, яка була надана членами КРЕС під час підготовки висновку «Про роль голів судів» щодо ситуацій у їхніх державах, вага саме цієї ролі зростає. У цьому відношенні голови судів сприяють розвитку судової системи загалом, забезпечуючи відправлення окремими судами незалежного правосуддя високої якості.

Зокрема, в ст. 33 ЗУ «Про Конституційний Суд України» зазначається, що:

1. Голова Суду очолює Суд та організовує його діяльність.
2. Голова Суду:
 - 1) здійснює загальне керівництво організацією роботи Суду та Секретаріату Суду;
 - 2) скликає засідання, спеціальні пленарні засідання Суду, засідання, пленарні засідання Великої палати;
 - 3) головує на засіданнях, спеціальних пленарних засіданнях Суду, засіданнях, пленарних засіданнях Великої палати;
 - 4) входить до одного із сенатів і головує на його засіданнях;
 - 5) здійснює розпорядження бюджетними коштами на утримання і забезпечення діяльності Суду відповідно до затверджених Судом коштів та контролює ефективність використання цих коштів Секретаріатом Суду;
 - 6) виконує інші повноваження, передбачені цим Законом та Регламентом.
3. Голова Суду представляє Суд у відносинах з органами державної влади, іншими державними органами України, органами місцевого самоврядування, юридичними особами всіх форм власності, а також з органами іноземних держав і міжнародних організацій [7].

Отже, Голова Суду виконує як суддівські, так і представницькі й комунікаційні функції у своєму суді.

Відповідно до п. 4 ст. 33 ЗУ «Про Конституційний Суд України» Голову Суду обирають на спеціальному пленарному засіданні Суду зі складу суддів Конституційного Суду лише на один трирічний строк таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів із будь-яким числом кандидатур, запропонованих судьями Конституційного Суду. Порядок обрання Голови Суду детально визначено § 16 Регламенту КСУ. Вибори Голови Суду проводяться не пізніше ніж через місяць з дня, коли посада Голови Суду стала вакантною. Головуючий на спеціальному пленарному засіданні Суду вносить пропозицію щодо висунування кандидатів на посаду Голови Суду. Спеціальне пленарне засідання Суду вважається повноважним, якщо на ньому присутні не менш як дванадцять суддів Конституційного Суду. На спеціальному пленарному засіданні Суду кандидати на посаду Голови Суду виступають із промовами. Судьям Конституційного Суду надається час для обговорення кандидатур на посаду Голови Суду. Список кандидатів на посаду Голови Суду затверджується на спеціальному пленарному засіданні Суду відкритим голосуванням більшістю суддів Конституційного Суду, які беруть участь у спеціальному пленарному засіданні Суду, про що складається протокол, який підписує головуєчий на цьому засіданні. Для обрання Голови Суду на спеціальному пленарному засіданні Суду створюється комісія у складі трьох суддів Конституційного Суду, які не балотуються на посаду Голови Суду. Кандидатури членів комісії пропонують судді Конституційного Суду, в тому числі шляхом самовисування. Суддя під час голосування залишає у бюлетені для таємного голосування прізвище одного кандидата на посаду Голови Суду, закресливши прізвища інших кандидатів. Після проведення таємного голосування комісія перевіряє дійсність бюлетенів, підра-

ховує голоси «за» і «проти» за кожного кандидата, складає протокол таємного голосування, який підписують голова і члени комісії. Протокол таємного голосування оголошує голова комісії на спеціальному пленарному засіданні Суду. Обраним на посаду Голови Суду вважається кандидат, за якого проголосувало не менше десяти суддів Конституційного Суду [8].

Згідно з п. 46 Висновку № 19 Консультативної ради європейських суддів «Про роль голів суддів» будь-яке відсторонення голови суду до закінчення терміну його чи її перебування на посаді має відбуватися в рамках чітко визначених процедур та гарантій, на підставі зрозумілих та об'єктивних критеріїв, так само, як і звільнення суддів загалом [9].

Проте, аналізуючи чинне законодавство України, що регламентує статус Голови КСУ, а саме Закон «Про Конституційний Суд України», слід зазначити, що можливості та детально регламентованої процедури усунення голови КСУ з посади не передбачено.

Відповідно до § 19 Регламенту Конституційного Суду України Рішення про дострокове звільнення з посади Голови Суду, заступника Голови Суду вважається ухваленим, якщо за це проголосувала більшість суддів Конституційного Суду від його конституційного складу. Таке рішення ухвалюється у формі постанови Суду. Звільнення судді з посади або припинення його повноважень, а також закінчення строку, на який суддю обрано Головою Суду або заступником Голови Суду, є припиненням його повноважень на відповідній адміністративній посаді. Але навіть за умови ухвалення рішення більшістю суддів має бути наявна особиста заява Голови Суду про звільнення з відповідної адміністративної посади. Саме тому навіть у разі висловлення недовіри Голові такий акт не породжує жодних юридичних наслідків.

Таким чином, аналізуючи § 19 Регламенту Конституційного Суду України «Дострокове звільнення з посади, припинення повноважень Голови Суду та заступника Голови Суду», слід констатувати прогалини в належній процедурі притягнення Голови КСУ, а саме єдиною можливістю усунути голову КСУ проти його волі є позбавлення його статусу судді.

Підстави звільнення судді Конституційного Суду України і припинення його повноважень визначені у ст. 149 Конституції України. Серед підстав для звільнення судді, пов'язаних з його відповідальністю, названо: 1) неспроможність виконувати свої повноваження за станом здоров'я; 2) порушення ним вимог щодо несумісності; 3) вчинення ним істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками, що є несумісним зі статусом судді Суду або виявило його невідповідність займаній посаді; 4) подання ним заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням [10].

З цього випливає, що усунути Голову Конституційного Суду України можливо виключно, якщо він, виконуючи свої обов'язки саме як суддя, *вчинив істотний дисциплінарний проступок, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками.*

Питання про звільнення Судді з посади за такою підставою, відповідно до § 13 Регламенту Конституційного Суду України, Суд розглядає на спеціальному пленарному засіданні за наявності висновку його постійної комісії з питань регламенту й етики. Постійна комісія з питань регламенту та етики Суду має право направляти запити до державних органів, підприємств, установ та організацій, які можуть надати інформацію стосовно порушення суддею вимог, зазначених у Конституції України та ЗУ «Про Конституційний Суд України». Суддя, стосовно якого

порушено питання про звільнення з посади, надає постійній комісії з питань регламенту та етики Суду усні та письмові пояснення. За результатами розгляду звернення постійна комісія з питань регламенту та етики Суду у строк, визначений Судом, готує висновок, у якому зазначає про наявність чи відсутності підстав для звільнення судді з посади, та направляє його Голові Суду, а у разі його відсутності – заступнику Голови Суду або судді, який виконує обов'язки Голови Суду, для розгляду на спеціальному пленарному засіданні Суду. Голова постійної комісії з питань регламенту та етики Суду на спеціальному пленарному засіданні Суду оголошує висновок постійної комісії з питань регламенту та етики Суду. Суддя, стосовно якого розглядається питання про звільнення з посади, має право надати пояснення Суду щодо інформації, викладеної у цьому висновку. Якщо Суд визнає порушення суддею вимог, рішення про звільнення судді КС України з посади ухвалюватиметься щонайменше двома третинами від конституційного складу цього Суду. Слід наголосити, що згідно зі ст. 21 «Про Конституційний Суд України», Суд ухвалює рішення про звільнення судді Конституційного Суду з посади протягом одного місяця з дня надходження відповідної заяви.

Маємо констатувати, що ознаки дій, несумісних з високим званням судді КС України, не знайшли належного роз'яснення ані в Законі «Про Конституційний Суд України», ані в Регламенті КСУ. Це є однозначним порушенням принципу правової визначеності, на якому було наголошено у рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Олександр Волков проти України» 2013 р. Це створює перешкоди щодо попередження можливих зловживань, а також встановлення факту дисциплінарного проступку суддею, а звідси проведення належної правової

процедури притягнення до відповідальності. Остання передбачає наявність підстави юридичної відповідальності, яка: а) є наперед визначеною у законі; б) є чіткою, однозначною та виключає її довільні тлумачення суб'єктом, який застосовує стягнення щодо суддів. В ідеалі законом мають бути передбачені такі склади дисциплінарних суддівських проступків, які виключають можливість зловживань під час їх визначення, а також створюють зрозумілі правила поведінки для судді. Окрім того, свавільне тлумачення підстави юридичної відповідальності судді може спричинювати суттєвий небажаний тиск на суддів під час відправлення ними правосуддя, що є прямим порушенням Конституції України.

Більше того, відповідно до п. 47 Висновку № 19 Консультативної ради європейських суддів «Про роль голів суддів» процедури у разі дострокового відсторонення голови суду від посади мають бути прозорими, а будь-який ризик політичного втручання має бути однозначно усунутий. Також процедури не мають відрізнятися від загальних процедур, що застосовуються до суддів.

Згідно з п. 48 Висновку № 19 Консультативної ради європейських суддів «Про роль голів суддів» зазначено, що звільнення голови суду з адміністративної посади чи то в результаті впливу строку мандату, чи у випадку дострокового звільнення не мають, як правило, впливати на здійснення ним чи нею повноважень судді [9].

Це суперечить міжнародним стандартам у сфері судочинства та основоположним правам, гарантованими Конвенцією, які розвинені у практиці Європейського суду з прав людини. Прецедентом може слугувати рішення у справі Денисов проти України (заява № 76639/11), в якому Європейський суд з прав людини одногослоно встановив, що звільнення судді як Голови Суду є несправедливим і є порушен-

ням статті 6 § 1 (право на справедливий судовий розгляд) Європейської конвенції з прав людини [11]. У справі пана Денисова Суд постановив, що у Вищому адміністративному суді, до якого пан Денисов подав скаргу, не було забезпечено досить доказів перегляду на національному рівні обставин справи, яка стосувалася дисциплінарної відповідальності, та реалізацію положення про те, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом. Європейський суд з прав людини вперше на міжнародному рівні вказав, що *Голова Суду не може бути покараний як суддя за дії або бездіяльність, які він вчинив, виконуючи свої адміністративні повноваження*. Насправді, якщо до судді, який обіймає адміністративну посаду в суді, застосовуються санкції, передбачені для судді, і він втрачає замість посади Голови Суду (яка є подекуди церемоніальною) статус судді, очевидне порушення не лише самої ідеї належної правової процедури, але і таких важливих правових принципів, як справедливість, пропорційність, розумність.

На жаль, чинне українське законодавство майже не передбачає належної диференціації різновидів відповідальності судді як судді й судді як управлінця. Всередині суддівського і наукового співтовариства також є серйозне неприйняття цієї ідеї. І законодавство про статус суддів Конституційного Суду України являє собою яскравий приклад такого дисбалансу [12].

На практиці ми можемо побачити, що відсутність дієвого механізму притягнення до відповідальності судді, який обіймає адміністративну посаду у КСУ, створює реальні перешкоди для реалізації основних функцій Конституційного Суду України та статусу судді КСУ.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, проаналізувавши все вищезазначене, дійшли висновку, що, незважаючи на те, що лише самі конституційні судді вирішують питання власної дисциплінарної відповідальності, включно зі звільненням з посади, та самостійно затверджують Регламент, а отже, й визначають правила своєї діяльності, норми Регламенту мають бути логічно узгоджені між собою, чітко визначені та не мають суперечити міжнародним стандартам у сфері судочинства та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Нині ми можемо виявити багато прогалин у законодавстві, що регулює питання притягнення до відповідальності Голови Конституційного Суду України, серед них: відсутність належного роз'яснення певних підстав притягнення судді до відповідальності в Законі «Про Конституційний Суд України» та в Регламенті КСУ; відсутність дієвого механізму притягнення до відповідальності судді, який обіймає адміністративну посаду у КСУ; відсутність належної диференціації різновидів відповідальності судді як судді й судді як управлінця; порушення прав судді та міжнародних стандартів у сфері судочинства під час дисциплінарного провадження. Існування невизначеностей і колізій ускладнює конституційний про-

цес, призводить до можливості маніпулювання та недотримання норм законодавства і проведення належної правової процедури.

Таким чином, є нагальна потреба у внесенні змін у положення Регламенту КСУ та Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо притягнення до відповідальності Голови Конституційного Суду України. Так, варто передбачити перелік дій, які є неприйнятними для Голови Суду, порушують порядок адміністративного управління судовою установою і мають бути кваліфіковані як підстава для усунення Голови Суду з адміністративної посади. Закон також має передбачити можливість звільнення Голови Суду з адміністративної посади за ініціативи суддівського колективу, за аналогією зі статтею 20 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», де регламентовано, що голова суду може бути достроково звільнений з посади за ініціативою не менш як однієї третини від загальної кількості суддів відповідного суду шляхом таємного голосування не менш як двома третинами суддів цього суду. Підставою для звільнення судді з адміністративної посади є його заява або триваюче незадовільне виконання обов'язків Голови Суду, заступника Голови Суду відповідно, систематичне або грубе одноразове порушення закону під час їх виконання [16].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рекомендації CM/Res (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки : рекомендація Комітету Ради Європи від 17 листопада 2010 р. на 1098-му засіданні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38 (дата звернення: 15.10.2019).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : підписана Урядами держав – членів Ради Європи від 4 листопада 1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 15.10.2019).
3. Европейская хартия о Законе «О статусе судей» : хартия, принятая Участниками многостороннего семинара по закону о статусе судей в Европе, организованного Советом Европы от 10 июля 1998 года. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_236 (дата звернення: 15.10.2019).
4. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя : декларація прийнята першою світовою конференцією по незалежності правосуддя від 1983 р.

URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/monreal-universal-declar.doc> (дата звернення: 15.10.2019).

5. Case of Olujić v. Croatia : European Court of Human Rights, 5 February 2009 : Application No. 22330/05. URL: https://www.legislationline.org/download/id/7033/file/ECHR_Olujić_v_Croatia_2009_en.pdf (дата звернення: 15.10.2019).

6. Основні принципи незалежності судових органів: Резолюції 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU85306.html (дата звернення: 15.10.2019).

7. Про Конституційний Суд України : Закон України від 5 серпня 2018 № 2136-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 12.10.2019).

8. Регламент Конституційного Суду України : Постанова Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 року № 1-пс/2018. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/reglament_2.pdf (дата звернення: 14.10.2019).

9. Висновок № 19 «Про роль голів суддів»: висновок Консультативної ради європейських суддів від 10 листопада 2016 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU16055.html (дата звернення: 15.10.2019).

10. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

11. Справа «Денісов проти України» (Заява № 76639/11) : рішення Європейського суду з прав людини від 25 вересня 2018 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c96 (дата звернення: 14.10.2019)

12. Овчаренко О.М. Теоретико-прикладні проблеми інституту юридичної відповідальності : монографія. Харків : Юрайт. 2017. С. 297–334.

13. Справа «Олександр Волков проти України» (Заява № 21722/11): рішення Європейського суду з прав людини від 9 січня 2013 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947 (дата звернення: 14.10.2019).

14. Водяніков О. Конституційний Бегемот, або Конституційний Суд може все? *Lex Inform* : вебсайт. URL: https://lb.ua/blog/oleksandr_vodennikov/427141_konstitutsiyniy_begemot_abo.html (дата звернення: 06.10.2019).

15. Савчин М.В. Парадокси конституційної юстиції. *Юрліга: вебсайт*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/experts/104/878_paradoksi-konstitutsyno-yustits (дата звернення: 06.06.2019).

16. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 05.08.2018 № 1402-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n119> (дата звернення: 16.10.2019).

The work is devoted to consideration of the reasons, essence and features of the procedure of bringing the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine to disciplinary responsibility. The purpose of the study is to conduct a critical review of the reasons and procedure of bringing the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine to disciplinary responsibility, as well as to identify the imperfections of legislation in this area. It is proved that the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine is a special subject of responsibility and disciplinary proceedings can be initiated if the cases of rude and inappropriate unprofessional behavior, which damage the reputation of the whole judicial body, are proved. It is argued that disciplinary responsibility should not extend to the content of decisions or sentences, including the cases of divergences of legal interpretations between courts, as well as in cases of judicial error or criticism of the judicial system. The essence and importance of the administrative activity of the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine are determined. The procedure of the election and appointment of a judge, who holds an administrative position in the Constitutional Court of Ukraine, is analyzed. The lack of

clarity and unambiguity in the normative regulation of the reasons and the procedure of bringing to disciplinary responsibility the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine are stated. Gaps and collisions have been identified in the legislation that governs the question of bringing the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine to responsibility. The case-law of the European Court of Human Rights and international standards in the field of justice are examined, as well as the general fundamental principles governing disciplinary proceedings against judges. It was noted, that the rights of a judge, who is a subject of guaranteed by the Convention disciplinary procedure, were developed in the case law of the European Court of Human Rights or contained in international documents. It is emphasized that the improvement of the mechanism, aimed at specifying procedural aspects of bringing the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine to disciplinary responsibility, is urgent.

Key words: Constitutional Court of Ukraine, constitutional jurisdiction, judge, Chairman of the Court, disciplinary responsibility, due process of law, international standards in the field of justice.

Конституційно-правові засади організації
та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування